

Helena Štimac Radin

[INTERVJU] —

[predstojnica Ureda za ravnopravnost spolova vlade RH] —

Što se promijenilo na području ravnopravnosti spolova u posljednjih desetak godina u Hrvatskoj te kakvi su planovi Ureda, neposredno prije donošenja nove Nacionalne strategije za ravnopravnost spolova, govori predstojnica tog Ureda

VEĆINA GRAĐANA HRVATSKE NE ZNA DA POSTOJI ZAKON O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Od samog osnivanja Ureda vlade RH za ravnopravnost poslova na njegovu čelu je Helena Štimac Radin. Nekad aktivna političarka koja se tijekom svoje političke karijere bavila pitanjima ravnopravnosti spolova, u Uredu se nastavila baviti temama koje su joj poznate i zanimljive.

U tom kontekstu svakako treba spomenuti da je Helena Štimac Radin autorica prve Rezolucije o promicanju ravnopravnosti spolova HSLS-a na temelju dokumenata VE I UN-a još davne 1994. godine.

Z: Postoji li razlika u položaju žena u RH danas i prije deset godina?

H.Š.R.: Glavni problemi ostali su isti, i mogu se sažeti u tri najvažnija pokazatelja neravnopravnosti muškaraca i žena, a to su: podzastupljenost žena u političkom i javnom odlučivanju, nepovoljan položaj žena na tržištu rada i različiti oblici rodno zasnovanog nasilja. Ono što je ohrabrujuće u posljednjih desetak godina jest pozitivan trend porasta svijesti javnosti o neravnopravnosti spolova u društvu, koji je zabilježen u većem broju istraživanja. A to je vrlo dobro jer je razina osviještenosti preduvjet za brže rješavanje različitih problema vezanih za suzbijanje spolne diskriminacije.

I drugi indikatori govore o napretku u određenim područjima. Imamo, ne značajno ali ipak povećan udio žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti, na državnoj i lokalnim razinama. Mnogo je učinjeno u suzbijanju obiteljskog nasilja, od unapređivanja zakonodavstva do donošenja strateških planova, provođenje kampanja i senzibiliziranja javnosti. Nedavno je Vlada RH donijela treću Strategiju o suzbijanju obiteljskog nasilja za razdoblje od 2010. do 2015. godine.

Što se tiče tržišta rada, žene kontinuirano čine većinu među nezaposlenima. I u drugim europskim zemljama situacija je slična, ali je općenito stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj mnogo viša nego u većini zemalja Europske Unije. Ured je prije četiri godine proveo istraživanje na temu identifikacije standarda diskriminacije žena na tržištu rada. Anketirali smo nezaposlene žene, odnosno one koje traže posao, i istraživanje je pokazalo kako se većini žena prilikom zapošljavanja postavljaju različita diskriminatorna pitanja koja su vezana za privatni život, broj djece, bračni status, planiranje bračnog statusa i djece i slično. Riječ je o pitanjima koja su zakonski nedopustiva i zabranjena. Slična se pitanja postavljaju i muškarcima, ali s drugačijim konotacijama. Ako je muškarac koji traži posao oženjen i ima djecu, onda je to plus, dok je ženi minus, i nerijetko ozbiljna prepreka za zapošljavanje. Tu se, dakle, susrećemo s vrlo rezistentnim stereotipima o ženskim i muškim ulogama na tržištu rada. Novim Zakonom o ravnopravnosti spolova iz 2008. godine učinjen je korak naprijed i prvi su put uvedene financijske kazne za diskriminacijska postupanja poslodavaca. Problem je neprovođenje tih zakonskih odredbi s obzirom da još uvijek nemamo sudske prakse. Jedan od razloga nekorištenja pravne zaštite jest i porazna činjenica da dvije trećine hrvatskih građana ne zna da postoji Zakon o ravnopravnosti spolova, što su pokazali i rezultati provedenog istraživanja. Ovdje je važno istaknuti i ulogu medija koji su uglavnom prešutjeli donošenje tog Zakona, iako je donesen gotovo konsenzusom u Hrvatskom saboru, apsolutnom većinom.

Z: Istraživanje koje ste spomenuli prvo je takvo istraživanje u RH. Naručio ga je vaš Ured, a riječ je o znanstvenom istraživanju percepcije, iskustva i stajališta rodne diskriminacije u Hrvatskoj. Koji su rezultati istraživanja i kako se oni mogu primijeniti u daljnjem radu?

H.Š.R.: Preporuka istraživačkog tima jest da treba nastaviti s kontinuiranim provođenjem aktivnosti za povećanje svijesti javnosti o svim ovim pitanjima. Preporuke se odnose i na obrazova-

nje, odnosno, uklanjanje stereotipa iz udžbenika. Istraživanje pokazuje da i velik broj žena smatra da je potpuno prihvatljivo što se u udžbenicima žene prikazuju na jedan, a muškarci na drugi način te su sklone podržavati različite rodne stereotipe. S druge strane, i ovo istraživanje je pokazalo da dolazi do pomaka u razvoju svijesti o neravnopravnosti spolova. Politika ravnopravnosti spolova danas je institucionalizirana i sastavni je dio službene politike. Danas su rijetki političari koji bi se tako lako u javnosti ogradili od činjenice da je ravnopravnost spolova i političko pitanje. Rezultati istraživanja pokazali su i da anketirani imaju najviše iskustva s diskriminacijom u obitelji, a manje u drugim područjima, primjerice, u politici. Tome može biti uzrok i činjenica da je mali dio naših građana aktivno uključen u politiku, dok "obiteljskih iskustava" imamo svi.

Z: Uskoro izlazi nova Nacionalna strategija za provođenje ravnopravnosti spolova. Koje su novosti u odnosu na prošle strategije?

H.Š.R.: I dalje zadržavamo istu strukturu strategije, s nekoliko važnih istaknutih kritičnih područja koja obuhvaćaju promicanje ljudskih prava žena, uspostavljanje jednakih mogućnosti na tržištu rada i u procesima političkog i javnog odlučivanja, uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja, suzbijanje nasilja nad ženama i daljnje jačanje institucionalnih mehanizama ne samo na nacionalnoj već i na lokalnim razinama.

U prijedlogu nove strategije su i mnoge druge mjere i akcije vezane za provedbu kampanja za upoznavanje javnosti s antidiskriminacijskim zakonodavstvom, uključivši održavanje različitih tribina, obilježavanje različitih "dana", od 8. marta do Svjetskog dana seoskih žena, Dana nenasilja nad ženama, Dana borbe protiv homofobije, Svjetskog dana poduzetnica, a uključili smo i obilježavanje Europskog dana jednakih plaća. Taj datum još Europska komisija nije točno odredila, ali će to svakako biti prigoda da se i u Hrvatskoj učestalije raspravlja o razlici u plaćama muškaraca i žena, koja prema

DANAS SU RIJETKI POLITIČARI KOJI BI SE TAKO LAKO U JAVNOSTI OGRADILI OD ČINJENICE DA JE RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I POLITIČKO PITANJE

službenim podacima Državnog zavoda za statistiku iznosi oko 11%.

I dalje će se zahtijevati korištenje rodno osjetljivog jezika u javnom govoru, medijima, ali i na lokalnoj razini te razini državne uprave. Nije dovoljno poznato da je temeljem provedbe prošle Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova (2006. – 2010.) mnogo napravljeno što se tiče izbacivanja seksizma iz jezika, posebice u području zanimanja i zapošljavanja. Nedavno je Vlada usvojila Nacionalni plan zapošljavanja za sljedeće dvije godine, koji kao prioritete sadrži niz mjera posvećenih zapošljavanju žena. Postoje i pri-

jedlozi niza mjera koje će se provoditi u suradnji s nevladinim udrugama, a vezane su za osvješćivanje javnosti o različitim nejednakostima na tržištu rada. Tu je i nekoliko mjera vezanih za promicanje i razvijanje poduzetništva žena. Prošle godine donesena je i Strategija Vlade razvoja poduzetništva žena, isto na temelju prethodne Nacionalne strategije za promicanje ravnopravnosti spolova. Ona je izrodila niz manjih, specifičnih strategija, i inicirala brojne zakonske promjene, tako da je ta nova strategija vrlo važna za anticipiranje budućih promjena kojima je cilj brže uspostavljanje stvarne ravnopravnosti spolova u svim društvenim segmentima.

Z: Na čelu ste Ureda od samog početka. Što smatrate svojim najvećim postignućima za vrijeme mandata?

H.Š.R.: Kad sam došla raditi ovdje, 2004. godine, Ured je tek bio osnovan. Krenula sam doslovce od izrade pečata, nabave opreme, zapošljavanja ljudi. Jedan od prioriteta bila je izgradnja sustava povjerenstava na lokalnoj razini. Zatekli smo samo nekoliko osnovanih povjerenstava – sustav je trebalo graditi ispočetka. Kratko ću samo

nabrojiti: za samo nekoliko mjeseci u svim su županijama osnovana povjerenstva za ravnopravnost spolova. Nakon toga se pristupilo rješavanju pravne regulative. U *Nacionalnu politiku* 2006. uvrstili smo obavezu osnivanja i financiranja županijskih povjerenstava uz propisivanje trajanja mandata i sastava članstva. Zatim smo išli korak dalje pa smo 2008. tu istu obavezu uvrstili u novi Zakon o ravnopravnosti spolova. U međuvremenu se osnovalo i više od stotinu općinskih i gradskih povjerenstava za ravnopravnost spolova. Napredak u osnaživanju lokalne razine za provedbu politike ravnoprav-

nosti spolova očit je i mjerljiv. Osnovani smo i koordinaciju povjerenstava te organizirali niz drugih akcija, čime je došlo do umrežavanja na lokalnoj razini. Nedavno su povjerenstva na održanoj koordinaciji predložila i uvođenje nove mjere, tj. da se u novu Nacionalnu politiku unese obaveza donošenja akcijskog plana za njezinu provedbu na županijskoj razini.

Važno je i pokretanje biblioteke Ureda u kojoj prevodimo, tiskamo i distribuiramo najvažnije dokumente koji se tiču područja ravnopravnosti spolova Europske Unije, Vijeća Europe i Ujedinjenih naroda. Do tada smo, primjerice, imali samo stari prijevod UN-ove Konvencije o suzbijanju diskriminacije nad ženama još iz doba Jugoslavije. Sve što tiskamo dijelimo tijelima državne uprave, lokalnim povjerenstvima, nevladinim udrugama, političkim strankama, knjižnicama... Publikacije iz naše biblioteke tražene su i na fakultetima, jer su pojedini naslovi dio literature pojedinih kolegija, što mi je osobito drago. Koriste se i za izradu diplomskih, magistarskih i doktorskih radnji.

Važno je i to što smo kroz Ured afirmirali značaj i provedbu rodnih istraživa-

broja žena u predstavničkim tijelima lokalne i područne samouprave, što je nakon provedenih izbora rezultiralo s povećanjem od otprilike 7% udjela žena u županijskim skupštinama i gradskim vijećima. Ovi podaci uvršteni su u gotovo sve značajne međunarodne izvještaje o napretku Hrvatske u provedbi ravnopravnosti spolova. Spot koji smo snimili bio je vrlo provokativan, primijećen i neuobičajen. Nama je bio cilj da se poštuje zakonska odredba o najmanje 40% podzastupljenog spola na stranačkim listama, da se poštuje *Zakon*, i da pružimo informacije o samom *Zakonu*. Lokalni izbori su specifični jer postoji na tisuće izbornih lista, više od 500 gradova, općina i županija. To znači da stotine ljudi utječe na to tko će biti na izbornim listama i mnogo su kompliciraniji od izbora za parlament. Zbog toga je trebalo doprijeti do stotina predstavnika stranačkih ograna-ka koji odlučuju o sastavu izbornih lista. Sada će situacija biti lakša jer je riječ o izborima za parlament. O izgledu stranačkih lista uglavnom odlučuje stranački vrh, dakle naša ciljana skupina je točno određena. Ovaj će put biti teško argumentirati zašto se ne

Z: Bi li, po vašem mišljenju, žene trebale ići u mirovinu isto kada i muškarci?

H.Š.R.: Načelno smatram da bi jer je riječ o politici jednakih mogućnosti koja je danas osnova politike Europske Unije. Osobno bih smatrala diskriminirajućim da moram ići u mirovinu ranije samo zato što sam žena. Postoje zanimanja u kojima žene ne žele ranije ići u mirovinu. No, jednako tako razumijem i žene koje rade na teškim, a slabo plaćenim poslovima, koje počinju ranije raditi, koje nisu fakultetski obrazovane i kojima bi raniji odlazak u mirovinu odgovarao. Mislim da bi trebalo ostaviti mogućnost da žene koje žele ići ranije u mirovinu to i učine. Znači da ostane zakon da žene i muškarci idu u mirovinu u istoj dobi, ali s mogućnošću da žena može odabrati da ode i ranije.

Z: Godinama ste bili članica HS-LS-a, onda i LS-a, i imate iskustva u politici. Je li vam to iskustvo pomoglo u poslu koji sada radite?

H.Š.R.: Ovo što radim je također jedna vrsta politike, ali vrlo specifična. Dok sam bila politički aktivna, bavila sam se ženskim ljudskim pravima, kao i pitanjima njihova političkog angažmana. Godinama sam radila na osmišljavanju političkog programa, suradnji s nevladinim udrugama, i to mi iskustvo u svakom slučaju pomaže. I ovdje odlazite na teren, osnivate povjerenstva kao što se stvaraju ogranci stranaka, ali su teme izvanstranačke. Dok ste u stranci, uvijek radite najprije u interesima vlastite stranke, u skladu sa svojim programom. Mogu reći da poznajem način na koje političke stranke funkcioniraju, poznato mi je koliko je ženama unutar političkih stranaka teško doći na izborne liste. Nije točno da žene ne žele biti na stranačkim listama. Najteže je postići nominaciju na neku funkciju unutar stranke. Tu žene nailaze na velike otpore. I nije lako unutar stranke programski nametnuti pitanje ravnopravnosti spolova, a to je iznimno važno i demokratsko pitanje.

Ana Gruden

Fotografije: Ines Novković

PREMA SLUŽBENIM PODACIMA DRŽAVNOG ZAVODA ZA STATISTIKU RAZLIKA U PLAĆAMA MUŠKARACA I ŽENA IZNOSI OKO 11%

nja i analiza, kao i potpore koje kontinuirano pružamo projektima velikom broju nevladinih udruga, ali i projektima umjetničke, multimedijalne, kulturne i znanstvene naravi posvećenih promicanju ženskih ljudskih prava i rodne jednakosti. Trebalo bi istaknuti i učinkovit utjecaj Ureda na velik broj usvojenih zakonskih amandmana i drugih akata i propisa.

Z: Za lokalne izbore 2009. Ured je napravio vrlo zapažen i provokativan televizijski spot. Što pripremate za parlamentarne izbore?

H.Š.R.: Godine 2009. smo provodili kampanju za promicaj povećanja

poštuje odredba od najmanje 40% zastupljenosti ženskog spola na listama za Hrvatski sabor.

Izvršili smo sve potrebne pripreme i pravodobno ćemo krenuti s kampanjom za povećanje udjela žena u parlamentu. Izradili smo zanimljiv televizijski spot i očekujemo da će nam HRT (kao i prije) ustupiti besplatne termine. S obzirom na to da je riječ o javnom dobru, obaveza javne televizije jest ustupiti besplatne termine za promidžbu sadržaja od općeg interesa. Pripremamo i radio *jingle*, nekoliko okruglih stolova i drugih akcija, a raspisali smo i natječaj za projekte nevladinih udruga na istu temu.